

Servicii de bibliotecă. Societatea informațională

Bayerische Staatsbibliothek din München

Dr. Mircea Regneală

Catedra de Științele Informării și Documentării,
Facultatea de Litere, Universitatea din București
E-mail: regneala@bcub.ro

Dr. Mircea Regneală este profesor la Catedra de Științele Informării și Documentării a Facultății de Litere de la Universitatea din București și director general al Bibliotecii Centrale Universitare din București. Predă cursuri de biblioteconomie generală, legislație de bibliotecă, copyright și documente audiovizuale. Domenii de cercetare: dezvoltarea colecțiilor și legislația de bibliotecă.

Rezumat

Articolul prezintă Biblioteca Bavareză de Stat din München, a doua bibliotecă ca mărime din Germania, înființată în anul 1558. Pe lângă o serie de atribuții locale, această structură documentară îndeplinește, împreună cu Deutsche Bibliothek din Frankfurt pe Main și Staatsbibliothek din Berlin, funcția de bibliotecă națională a Germaniei și se ocupă de digitizarea documentelor de dinainte de 1700. Dintre numeroasele sale departamente, cel de manuscrise și carte rară se distinge prin impresionanta sa colecție de incunabile și ediții rare tipărite după 1500.

Cuvinte cheie: *Biblioteca Bavareză de Stat, Departamente de bibliotecă, Digitizare, Carte rară*

Cartea și biblioteca încep să devină altceva decât acum o jumătate de secol.

La începutul secolului al XXI lea întreaga lume trebuie să facă față unei noi provocări, cea legată de percepția actuală despre carte și bibliotecă. Inovațiile tehnice de tipul editării electronice și digitizării sunt avansate, după părerea unanimă a specialiștilor, de importanță egală cu invenția tiparului de către Gutenberg. Acest nou climat a impus forme de cooperare dinamice atât pe plan național cât și internațional. Transformarea bibliotecilor în așa-numitele biblioteci hibride – termenul e deja consacrat – impun servicii noi și moderne. Atenția este îndreptată nu numai asupra

colecțiilor, dar și asupra satisfacerii cererilor de informare tot mai complexe ale utilizatorilor prin furnizarea de informații și documente direct la locul de muncă al acestora.

Marile biblioteci ale lumii și-au luat măsuri din vreme pentru a răspunde cerințelor epocii, revizuiuându-și politica de management și managementul colecțiilor.

Una din aceste biblioteci este Biblioteca Bavareză de Stat (Bayerische Staatsbibliothek) din München, cea de-a doua bibliotecă ca mărime din Germania cu un personal format din 650 de bibliotecari. Colecțiile bibliotecii cuprind 8,3 milioane de volume, cărți și 40.000 titluri de periodice, 88.600 de manuscrise, aproape 20.000 de incunabile, 130.000 de tipărituri din secolul al XVII-lea, 38.000 de unități non-carte. Achiziționează anual, de pe piața internă și externă, 150.000 de titluri de cărți din domenii variate, de la publicații umaniste, sociale și economice, care predomină, la publicații științifice și medicale.

Așadar, avem de-a face cu o bibliotecă de dimensiuni uriașe. De altfel, împreună cu Deutsche Bibliothek din Frankfurt pe Main și Staatsbibliothek din Berlin, îndeplinește funcția de bibliotecă națională a Germaniei înfăptuind în comun Biblioteca națională germană virtuală. În această calitate, se ocupă de digitizarea manuscriselor și cărților vechi tipărite înainte de 1700. Biblioteca a investit până în prezent 20 de milioane de euro în programul de digitizare.

Biblioteca Bavareză de Stat în cooperare cu Cancelaria Bavareză de Stat a organizat în perioada 8–13 mai 2006 la München Congresul „În slujba societății informației – Bibliotecile în epoca digitală” pentru managerii de biblioteci din Europa Centrală și de Est. Au participat reprezentanți ai bibliotecilor din Bulgaria, Cehia, Croația, Polonia, România, Rusia, Serbia, Slovacia, țări, aflate o jumătate de secol sub dominația comunistă cu sisteme și structuri informaționale adesea incompatibile cu sistemele occidentale. De aceea, în vederea integrării acestor țări în circuitul bibliotecar european, se impune revizuirea politicii documentare și tehnicilor lor de lucru.

Staatsbibliothek a fost înființată ca bibliotecă regală în 1558 de către ducele Albrecht V. În anul 1803, biblioteca și-a sporit colecțiile cu importante colecții provenite din Biblioteca Palatină, care a fost transferată de la Mannheim la München și din fondul de cărți și manuscrise provenite din secularizarea averilor mănăstirești.

Începând din 1663, legea dreptului de autor îi asigură două exemplare din fiecare publicație tipărită în Bavaria. Biblioteca are și rolul de lider național în domeniul informației electronice și digitale.

Bayerische Staatsbibliothek are atribuții locale și naționale. La nivel local oferă literatură științifică pentru institutele de cercetare și universități. La nivel național ca deținătoare de importante documente de arhivă are un program vast de digitizare în sprijinul comunității științifice germane. Toate aspectele muncii din această bibliotecă îi conferă o dimensiune internațională. Este implicată, de asemenea, în numeroase proiecte internaționale și în parteneriate cu alte biblioteci din lume. 4/5 din totalul achizițiilor ei curente, de exemplu, vin de pe piața externă.

Bayerische Staatsbibliothek are funcții de:

- bibliotecă universitară de cercetare;
- bibliotecă centrală regională a Bavariei;
- bibliotecă de depozit legal;
- bibliotecă de coordonare a rețelei bibliotecilor bavareze;
- centru metodologic al bibliotecilor bavareze;
- bibliotecă internațională de cercetare.

Departamente

O mare bibliotecă ca Bayerische Staatsbibliothek, are un catalog online care cuprinde 4.160.000 de înregistrări și o activitate intensă în numeroase departamente.

Departamentul de manuscrise și carte rară

Gloria Bibliotecii de Stat din Bavaria este reprezentată de Departamentul de Manuscrise și Carte Rară, aproape 86.000 de ediții rare tipărite după 1500 și după cum menționăm 19.900 de incunabile deținând primul loc în lume ca număr de exemplare. Incunabilele de la Bayerische Staatsbibliothek își au istoria legată de manuscrisele occidentale. Între lucrările cele mai cunoscute se numără un exemplar din celebra Biblie a lui Gutenberg din 1455, câteva exemplare din Cronica din Nüremberg între care exemplarul personal al autorului ei, Hartmann Schedel. Aici se găsește cea mai mare colecție de manuscrise din țările de limbă germană. Eforturi susținute au fost făcute și se fac pentru creșterea calității conservării. De remarcat ca în timpul celui de-al doilea război mondial, deși Münchenul a fost distrus în proporție de 80%, nici un manuscris nu a fost pierdut.

Ca urmare a transferului Bibliotecii Curții Regale din Mannheim la München și secularizarea averilor mănăstirilor și a episcopilor la începutul secolului al XIX-lea, Biblioteca Curții Regale Bavareză a devenit cea mai importantă colecție de manuscrise din regiunile cu populație germană. O bogată colecție de manuscrise vestice și orientale datează încă de la înființarea bibliotecii (1558–1571) datorată eforturilor unor eminenți umaniști.

În colecția de manuscrise moderne, Bayerische Staatsbibliothek păstrează legatele a peste 900 de personalități care au decis să-și lase cărțile bibliotecii, între acestea se numără și Richard Strauss care s-a născut în acest oraș. Circa 35.000 de autografe originale se adaugă la aceste colecții.

Bayerische Staatsbibliothek deține și alte cărți rare, cu ilustrații, gravuri și legături deosebite.

Biblioteca face eforturi financiare importante să catalogheze și să păstreze în condiții de umiditate și temperatură corespunzătoare întregul său tezaur de documente vechi.

Colecțiile de la Bayerische Staatsbibliothek sunt regăsite prin cataloagele sale electronice în funcție 24 ore pe zi. Prin serviciul Subito ele pot fi împrumutate gratuit prin ILL oricărei biblioteci germane prin Rețeaua de Biblioteci Bavareze (Bibliothekserbund Bayern). Cele mai mari cereri provin de la bibliotecile universitare și se referă cu precădere la articole de revistă. Timpul mediu de servire este între una și două săptămâni.

Serviciul Subito este un serviciu în cooperare folosit de bibliotecile germane și austriece.

Subito asigură livrarea cărților și a articolelor direct la adresa indicată de client la timp și la un preț fix.

Acest serviciu este disponibil oricărei biblioteci înregistrate în baza webside a Subito. Comanda se face prin mail, fax sau transfer de fișiere. Cărțile sunt expediate prin poștă specificându-se condițiile de conservare. Comenzile pot fi urgente: 72 sau chiar 24 de ore cu prețuri diferențiale.

Muzică – Biblioteca Bavareză se numără printre cele mai importante biblioteci deținătoare de documente muzicale. Primele achiziții datează din secolul al XVI-lea. O parte importantă din colecția de muzică tipărită provine din biblioteca regală și o alta din biblioteca Capelei bavareze, faimoasă sub Orlando di Lasso. Astăzi departamentul de muzică cuprinde muzică tipărită și scrisă de mână, documente moderne și înregistrări de muzică clasică. La acestea se adaugă cărți și reviste de muzicologie germane și străine. Deutsche Forschungsgemeinschaft a desemnat Bayerische Staatsbibliothek ca principală germană de achiziție în domeniul muzicologie. Acest departament are săli speciale de lectură și audiție.

Hărți și imagini – Este un alt important departament de la Bayerische Staatsbibliothek. Sunt cuprinse aici hărți tipărite după 1500 până în prezent, atlase, publicații referitoare la cartografie, hărți desenate de înaltă calitate artistică și imagini topografice realizate între secolele al XVI-lea și al XIX-lea, în total 1,2 milioane de unități.

Arhiva fotografică cuprinde o bogată colecție de portrete, o adevărată fototecă a personalităților germane de la invenția fotografiei până astăzi.

Aici se află arhiva fotografică a lui Heinrich Hoffmann care cuprinde fotografiile începând cu Republica de la Weimar, al treilea Reich și perioada de după al doilea război. Fotografiile se împrumută contracost.

Europa de Est

Una din cele mai importante colecții de publicații de la Bayerische Staatsbibliothek se află în Departamentul Europa de Est. Zona sa de responsabilitate cuprinde Europa de Est și Centrală, Europa de Sud-Est și Rusia. Prin Deutsche Forschungsgemeinschaft se achiziționează publicații din întreaga zonă menționată. Publicațiile din Rusia, Ucraina, Bulgaria, Belarus, Moldova, Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, Albania, România sunt achiziționate și pentru susținerea studiilor bizantine. Achizițiile se fac prin cumpărare, dar și prin schimb internațional de publicații. În acest sens, departamentul ține o strânsă legătură cu bibliotecarii din țările Europei de Est. O bogată colecție de lucrări de referințe sprijină studiile asupra acestor țări.

Orientul Apropiat și Mijlociu și Asia de Est

Colecția orientală a bibliotecii datează încă de la înființarea sa. Treptat ea a devenit un departament cu publicații dintr-o vastă arie care merge din Maroc până în India și din Sri Lanka până în Mongolia. Acest departament este divizat în 4 secții: ebraică/idiș, arabă, turcă/persană, Asia de Sud și Centrală. Între lucrările acestui departament enumerăm o mare colecție de cărți tibetane și mai multe ediții ale Coranului. Lucrările asupra budismului sunt numeroase și se bucură de mare interes.

Achizițiile curente sunt concentrate asupra publicațiilor din Asia de Est în domeniul științelor umaniste: artă, arheologie, taoism, lucrări de religie, filosofie, istoria tiparului, științe indigene, tehnologie și medicină. Colecțiile de referință asupra lucrărilor din Orientul Apropiat și Mijlociu și Asia de Est pot fi consultate numai în sălile de lectură ale departamentului, împrumutul fiind interzis. Toate lucrările din colecția Asiei de Est pot fi căutate prin rețeaua americană RLIN.

Rețeaua de biblioteci bavareză (Bibliotheksverbund Bayern) (BVB)

Serviciul regional

Rețeaua de biblioteci bavareză, este din anul 1999 un departament al Bibliotecii de Stat Bavareze (Bayerische Staatsbibliothek).

Sarcina sa privește dezvoltarea, furnizarea și sprijin în aplicațiile de software pentru bibliotecile membre precum și asistență în probleme de IT.

În epoca promovării noului și a creșterii competitivității, atenția este îndreptată spre proiectarea și implementarea soluțiilor inovatoare. Acestea cuprind – bazate pe tradiția catalogului colectiv - portalul de bibliotecă, Gateway Bayern, software-ul SFX, aplicațiile ILL, și baza de date precum colecția de CD-ROM.

VASCODA este numele portalului pentru resursele de informare cu destinație universitară.

Se știe că cercetarea universitară presupune informație de înalt nivel și din surse sigure.

Vascoda este portalul german de Internet pentru cei care caută informație științifică. El oferă acces direct și rapid la informația de calitate și în full-text pentru foarte multe discipline. Înainte de orice, Vascoda stabilește o legătură între cercetare și accesul direct la documentele full-text.

Căutând informația prin Vascoda asupra unui domeniu, găsești imediat referințele despre articolele respective. Ele te conduc la full-text care poate fi descărcat sau comandat direct online. Vascoda cuprinde o largă varietate de posibilități. În plus față de motorul de căutare central, el oferă subiecte speciale în știință și tehnologie, medicină și psihologie, științe sociale, științe umaniste etc. O interfață dedicată permite și cercetări interdisciplinare.

Vascoda a fost creat și dezvoltat de cele mai importante universități și biblioteci universitare de cercetare din Germania.

Digitizarea și impactul ei asupra manuscriselor și cărților vechi

Digitizarea documentelor a căpătat dimensiune industrială la Deutsche Bibliothek începând cu anul 2005. Ea se bazează pe aparatură specială de tipul scanare și camere digitale de înaltă tehnologie.

Parte din activitatea de digitizare se bazează pe colecții secundare de tipul microformatelor, fotografiilor, edițiilor facsimilate. S-a încercat o îmbunătățire a calității transferului acestora prin reproduceri color. Totodată în vederea respectării condițiilor de prezervare, digitizarea se face fără utilizarea penelului de sticlă care presează documentul; acesta fiind înlocuit de un suport ușor de poliester care menajează publicația. Pentru a nu fi încălcate regulamentele privind prezervarea și conservarea, activitatea de digitizare se află sub îndrumarea tehnică a Departamentului fotografic.

În vederea prezervării pe termen lung a imaginilor digitale, s-au constituit arhivele digitale înlocuindu-se arhivele de microfilm. Odată cu disponibilizarea înregistrării digitale pe Internet s-au rezolvat și toate problemele de copyright pe care le presupune această activitate. Digitizarea se face pentru documentul integral și numai uneori o parte a acestuia ca pentru digitizarea la cerere.

Imaginile digitale ale cărții sunt legate de înregistrarea din catalog a cărții prin sistemul URN/URL. Înregistrarea din catalog este luată din OPAC-ul local și URN, și este introdusă în înregistrările din Catalogul Colectiv Național. Înregistrările pentru manuscrise în Catalogul Colectiv Național (și în localul OPAC) se bazează pe descrierile din catalogul tipărit sau din înregistrarea scrisă de mână în departamentul de manuscrise. Părților digitizate ale unui document original, realizate la cererea utilizatorilor, sunt evidențiate în catalog, la descrierea bibliografică a documentului respectiv, și oricum le poate vedea. Este remarcabil și demn de urmat acest program riguros de salvare a tuturor paginilor scanate, la care se pot adăuga altele în timp. De asemenea se folosește editorul tablă de materii pentru navigație în cadrul imaginilor digitizate și/sau informații despre cataloage. Accesul pe Internet este gratuit ca și descărcarea și copierea. Proiecte încheiate: digitizarea incunabilelor germane ilustrate din perioada 1501 în 1517.